

פרוטוקול מס' 101

מישיבת ועדת שירותים ציבוריים
יום א', ח' בסיון תשל"ה - 18 במאי 1975, שעה 11.00

נ כ ח ו:

חברי הוועדה:
ה. גרוסמן - היו"ר
ה. זיידל
י. בארי
מ. גז
א. ורדיגר
ל. דיציאן
ח. שמעוני
מ. ידיד

מוזמנים:
חח-ניצב קרתי - משטרה
י. קרפ - משרד המשפטים
מר הורוביץ - משרד הסעד
א. בריק - משרד הסעד

מ"מ מזכירת הוועדה: ר. זודקביץ

ר ש מ ה: מזל כהן

סדר-היום: מצבם המסוכן של אסירים קטינים בבחי המעצר - הצעה
לסדר היום של חה"כ ה. זיידל

היו"ר ח. גרוסמן:

אני פותחת את הישיבה.

מצבם המסוכן של אסירים קטינים בבתי המעצר -
הצעה לסדר היום של חה"כ ה. זיידל

אנחנו עוסקים היום בהצעה לסדר-היום של חה"כ ה. זיידל בדבר מצבם המסוכן של אסירים קטינים בבתי-סוהר. הכוונה היתה, המצב בבתי המעצר ולא כל כך בבתי-סוהר. ההצעה באה בעקבות המקרה של חדרה.

בפעם הקודמת, עלינו לציין בצער, שנציג המשטרה לא ידע בדיוק מה תפקידו ולא בא מוכן, וכנראה היתה אי-הבנה. דברתי עם השר, השר התרעם על שנזפתי במשטרה, ואני התרעמתי מפני שבלשכתו לא בודקים מדוע מזמינים את נציגי המשטרה. אני מבינה שהיום יחוקן העוול שנעשה לוועדה.

קבלנו עכשו העתק מפרטיכל מסקנות והמלצות הוועדה שנתמנתה ע"י המנהל הכללי לחקירת השתלשלות העניינים במעון נווה חורש, שהביאה להגשת התלונה למשטרה נגד הנער ציון אדרי ז"ל. הוועדה נתמנתה ממעם משרד הסעד. כל מי שרוצה יכול לעיין ולקרוא בו. אם חברי הוועדה ירצו, אז נוכל לקרוא קטעים מהממצאים האלה.

אני מציעה שנשמע היום את

חת ניצב קרתי.

ברשותכם, אני אחיחם למקרה הקונקרטי של העציר אדרי,

חת-ניצב קרתי:

אח"כ לגבי הנושא הכללי של מצב העצירים-אני אשיב לפי השאלות או לפי התפתחות הדיון.

ב-1.21 שנה זאת בשעות הערב

קבלנו הודעה טלפונית ממנהל מוסד נווה חורש על מעשה מגונה שנעשה באחד החוסים ע"י שני חוסים אחרים באותו מוסד. הוזמן לתחנה המדריך עם שלושת הנערים. נבדקה הודעתו של הילד המתלונן והוא נשלח חזרה למוסד יחד עם המדריך. בשיחה עם שני החשודים המואשמים, הם הכחישו את כל המעשה ואז הוחלט...

בני כמה הם?

היו"ר ח. גרוסמן:

בצרך בני 15.

חת-ניצב קרתי:

בן כמה הנער שבו רצו לבצע?

היו"ר ח. גרוסמן:

בן 14½.

א. בריק:

מאתר והם הכחישו, הוחלט לבלוא אותם בבית המעצר כתחנת

חת-ניצב קרתי:

המשטרה בחדרה. שם ישנו תא המורכב משני תאים. תא גדול לעצירים מבוגרים ותא יותר קטן לעצירים. יש לי תהשים של בית המעצר. אח"כ אמסור לכם את הצילום. שני הצעירים הוחזקו בתא הזה בלילה וחמישה המבוגרים היו בתא המבוגרים.

למחרת בבוקר נלקח אדרי

לחקירה בשעה 8.15. חחילה הוא הכחיש, לאחר שיחה עם החוקר, הוא סיפר את סיפור המעשה וטען שהוא לא ביצע מעשה מגונה; אלא חברו וייצמן.

כל מה שהוא עשה, לאחר שוייצמן איים עליו, הוא בעל את הדלת בפניו, סתם את חור המנעול במגבת, סגר את הוילונות של החדר והיה נוכח שעה שוייצמן עשה את המעשה המגונה במחלונן.

מאחר והיו סתירות ע"י שני החשודים, החשוד השני כפר באשמה, היחה שאלה מה היה חלקו של אדרי. לכן החליט החוקר להפריד בין שני החשודים עד לאחרי חקירתם כדי לעמוד על הסתירות של שניהם, ולכן הוא החזיר את העצור לבית המעצר. במקום להכניס אותו לתא העצירים הקטיניים, הוא הכניס אותו לתא המבוגרים.

אני אקרא לכם את ממצאי הוועדה הבודקת: "בתחנה שני תאים לכליאת עצורים האחד תא כללי המורכב מחדר גדול, חדר קטן עם דלת נפרדת וחדר שרותים. התא השני בצד הדרומי של מסדרון התחנה בו חדר אחד ללא שירותים.

הנוהל בתחנה הוא שעצורים קטנים כולאים בתא הקטן ואילו המבוגרים כולאים בתא הגדול על כל חלקיו. כאשר יש צורך להכניס עצורים צעירים בשני התאים אזי לתא הבידוד מכניסים חלק ובתא הקטן שבתוך התא הגדול מכניסים צעירים ונועלים הדלת באמצעות אזיקים כך שלא יוצר מגע בין המבוגרים לבין הצעירים.

בתחנת חדרה משמשות לרוב שוטרות כחורנויות התחנה ועל כן הן נעזרות לצורך עריכת חיפוש וכליאת עצורים באיש המשטרה המביא את העצור. נוהל זה תואם את פק' הקבע המחוזית 12.03. חבושים שמירתם והטיפול בהם סעיף 3ה'.

ביום 21.1.75 בשעה 18.00 ערך רס"ר ציון בלוי בתוקף תפקידו כקצין תורן תחנת בקורת בתא המעצר וגילה שהעצור ציון אדרי שהנו נער מוחזק בתא הגדול יחד עם עוד חמישה עצורים מבוגרים בניגוד להוראות הקיימות. הפנה את תשומת לבו של מפקד התחנה לכך ובהתאם להוראתו הוציא את ציון אדרי המנוח מהתא הגדול והכניסו לתא הבידוד יחד עם שותפו לעבירה יוסף ויצמן שגם הוא צעיר.

בתאריך 22.1.75 בשעה 08.10 הוציא החוקר רש"ט ישראל פומרנץ את העצור ציון אדרי המנוח מתאו חקר אותו ולאחר מכן בשעה 08.50 החזירו לתא הגדול בו היו כאמור עצורים מבוגרים.

בתאריך 22.1.75 בשעה 13.30 שמע סמ"ר בן-ברוך רכז החקירות בתחנה צעקות מכוון תא המעצר שילד מת. ניגש לתא הכללי ובחדר השירותים מצא את הנער ציון אדרי מוטל על הארץ ללא הכרה וסביב צווארו כוורה חתיכת שמיכה. הודיע על כך מיד למפקד התחנה שהיה במקום ויחד ניסו להשיב את רוחו של העצור אך ללא הצלחה. הוזמן אמבולנס ורופא ונקבע שהנער מת.

בהמשך החקירה הסתבר שמותו של הנער לא היה תוצאה של התאבדות כפי שהונח תחילה אלא שמותו נגרם ע"י עצורים שהיו בתא. החקירה בדבר מותו של הנ"ל מתנהלת ע"י משרד החקירות בתחנת חדרה. נפתח תיק פ.א. 160/75.

בתחנת חדרה קיימות הוראות קבע תחנתיות הקובעות: שעצורים צעירים יש לכלוא בחדר המעצר המיועד להם אך קיימת אפשרות לכלוא צעירים בתא הקטן שבתוך התא הגדול כשדלתו נעולה וזאת כדי להפריד בינם לבין העבריינים המבוגרים.

הוראת הקבע הנ"ל קובעת שהאחריות לקבלת עצורים בכלל, רשומים ומניעת בהיחתם מוטלת על תורן התחנה.

מעצרו של שני הנערים היה חוקי ובהתאם להנחיות שבפ"ק 14.01.05 סעיף ד' 2. פק' החבישה הייתה חתומה ע"י מפקד התחנה.

האחריות לקבלת חבושים, רשומים, שמירה עליהם מניעת בריחתם, כלכלתם והגשמת תנועותיהם מוטלת על תורן התחנה בהתאם לפה"ק 12.03.01 סעיף ב' 1(ב), ולפי תק' הקבע המחוזית 12-03-חבושים שמירתם והטיפול בהם סעיף 3ה', מובטלת חובה על איש משטרה המביא עצור לסייע בידי החורן במלוי תפקידו כנ"ל, במקרה הנדון שמשו שוטרת כיומנאית והיא נעזרה באיש משטרה שהביא העצור המנוח למעצר.

הבטחת ציון אדרי המנוח ביום 21.1.75 עם מעצרו ע"י רס"ל עטיה לתא המבוגרים יחד עם מבוגרים הייתה בניגוד לפה"ק 12.03.01 סעיף ט' 1 ובניגוד לפק' הקבע המחוזית 12-03-חבושים, שמירתם והטיפול בהם סעיף 5א'.

הכנסתו שנית של המנוח ציון אדרי ביום 22.1.75 בשעה 08.50 לתא המעצר יחד עם מבוגרים ע"י רש"ט ישראל פומרנץ הייתה אף היא בניגוד לפה"ק ולפק' הקבע המחוזית.

פומרנץ הכניס לתא הגדול? א. ורדיגר:

לתא הגדול לאחר שחוקר התחנה הורה להוציא אותו משם. תת-ניצב קרתי:

"החוקר פומרנץ הסתמך בהכניסו העצור לתא הכללי שהזמן הוא שעות יום ושהכלא נבדק כל שעה וכך אין חשש לשלומו של העצור. כמו כן רצה למנוע הדברות בין השניים בטרם ייחקר החשוד השני יוסף וייצמן, חקירה שהתעכבה עד לשעה 12.30 בערך עקב תלונות נוספות שהביאו לתחנה והחוקר פומרנץ היה צריך לטפל בהן.

יש מקום לקבוע עוזר מיוחד לתורנית התחנה לטיפול בקבלת וכליאת עצורים בשעות היום. לגבי שעות הלילה, להטיל תפקיד זה על שומרי המתקן.

חא הבידוד בו מוחזקים בדרך קבע עצורים צעירים אינו עונה על הצרכים אין בו שרותים נוחות ואוורור. יש אם כן מקום להכין תא מתאים או להמנע כליל ממעצר צעירים, בתנאים הקיימים, בחחנת חדרה.

דלת התא הקטן שבחא הכללי אינה ניתנת לנעילה בעזרת מנעול אלא רק באזיקים. יש מקום לחקן זאת.

רס"ל עטיה נהג בניגוד לפה"ק ולפק' הקבע המחוזית - טפול בעצורים - אך בהתחשב בשקול שהנחה אותו, דיינו טובת החקירה ושטעותו חוקנה חיש מהר ע"י הוראתו של מפקד התחנה, אנו ממליצים לא לנקוט נגדו בצעדים משמעתיים ולהסתפק באזהרה בלבד.

רש"ט ישראל פומרנץ נהג אף הוא בניגוד לפה"ק ולפק' הקבע המחוזית בהכניסו את העצור לתא אחד יחד עם מבוגרים אך בהתחשב בשקוליו: א) מניעת תאום בין המנוח שכבר נחקר לבין חברו שטרם נחקר. ב) שעת הכנסתו של המנוח לתא עם המבוגרים הייתה שעת יום ובתא היו יותר ממבוגר אחד. ג) תא המעצר של המבוגרים נמצא סמוך לדוכן היומנאי והוא מבוקר כל שעה, אנו ממליצים לא לנקוט נגדו בצעדים משמעתיים.

התורנית לא מלאה תפקידה בהתאם לפה"ק, כאשר לא דאגה בהתאם לאחריות המוטלת עליה להכנסת העצור המנוח לתא המיועד לו ויש מקום להעיר לה על כך.

לא מצאנו כל פסול בטיפולם של מפקד התחנה ורכז החקירות במקרה הנדון. זאת דעתה של הוועדה.

מה קרה עם פומרנץ והבחורה?

מ. גז:

תת-ניצב קרתי: כאשר הגיעו הממצאים וההמלצות

למטה הארצי, אושרו הממצאים העובדתיים, לא נתקבלו ההמלצות לגבי אחריותם ואשמתם של האנשים וניחנה הוראה ע"י המטה הארצי ומפקד המחוז הדרומי להעמיד למשפט משמעתי את רב פקד ראשון עטיה אברהם ואת רב שוטר פומרנץ בפני המפקד המחוזי. שניהם הועמדו לדין. עטיה טען במשפט: מבנה גופו של הצעיר הוא כמו מבוגר. לא ידעתי את גילו. כעבור חצי שעה הודה בשגיאתה שלא בדק את גילו. כן הוסיף ואמר: בתא המיוחד יושב חברו שאיים להתנכל לי, לכך לא הושבתי אותם ביחד. הנאשם מודה בעובדה ולא באשמה. פומרנץ אומר: לא טפלתי בחקירת המקרה. ידעתי שהוא במוסד לעבריינים צעירים, אך הוא נראה מבוגר יותר. בתא הסמוך ישב חברו שהתנכל לו.

המפקד המחוזי פסק לעטיה

עונש נזיפה, שלושה ימי קנס כספי, המליץ להשאירו בתפקידו. לגבי פומרנץ - הועמד למשפט על אותם סעיפי אישום. טענותיו היו: מודה ומחווה על מה שקרה בערב הראשון. וייצמן איים בנוכחותי בראשית החקירה על אדרי, וייצמן היה אלים, וכדי שוייצמן לא יתנקם באדרי העברתי אותו משם. עשיתי טעות חמורה ואני מודה בכך. לא תארתי שיקרה מה שקרה. אילו באותו רגע הייתי חושב מה שקרה לא הייתי עושה זאת.

החוקר מצא אותו אשם, קיבל עונש

נזיפה אשר נרשם בכרטיס ושבעה ימי קנס משכורת.

עכשו פרטים על המקרה עצמו -

ב-22.1.75 היו בתחנת חדרה בערך 15 מבוגרים, ביניהם היו שלושה שלקחו חלק פעיל בביצוע הטרגי הזה בו נהרג אדרי. האחד היה דוד סוויסה ועוד שנים אחרים. סוויסה הוא למעשה האיש שגרם למוות. הוא הואשם ברצח, לאחר מכן האישום הוחלף להריגה כיוון שהודה באשמה ונדון ל-15 שנות מאסר. הוא בן 23 השניים האחרים הם בני 22 ו-21.

סוויסה הוא בחור עם 220 הרשעות

קודמות ו-30 חיקים שבגללם הוא מחכה למשפט. היו משפטים שבשבוע אחד נדון על 20-30 עבירות והודה בהם, ביניהן גם עבירות אלימות. הבחור הזה התחיל את ה"קריירה" שלו מ-1962. הוא יליד 1952, כלומר מגיל 10.

על מה נעצר בחדרה?

היו"ר ח. גרוסמן:

הוא מחכה לבירור דינו על 30 חיקים של שוד, גניבות

תת-ניצב קרתי:

וחקיפות בכל הארץ.

הוא לא מקפח אף חלק אדמה.

א. ורדיגר:

הוא נעצר לצורך המשפט.

תת-ניצב קרתי:

סיפור המעשה הוא כך: הוא

נטפל לאדרי, או לפי הביטוי שלהם התחיל "לצחק" אתו. אדרי התנגד. הוא אמר לו מה הוא רוצה. לאחר מכן לקח מגבת, גלגל אותה בצורת חבל, כרך על צווארו של אדרי, לפי טענה שלו, כדי להתגבר על התנגדותו וסובב את המגבת על צוואר הילד עד שהילד איבד את ההכרה, ואז ניסו לעשות הנשמה מלאכותית ולהחיות אותו. סוויסה ביחד עם שני שכנים, לפי טענתם הוא העלה את הרעיון לביים את מעשה ההתאבדות, קרעו שמיכה וקשרו סביב צווארו של הנער. הניחו אותו על רצפת חדר השירותים ואז התחילו לדפוק על הדלת ולצעוק: מקרה התאבדות.

שני חבריו שהשתתפו בחלק מן

המשחק לפני המקרה וגם עזרו לו לביים את ההתאבדות, זוכו ע"י בית המשפט.

מדוע בהתחלה הייתה הודעה מטעם משטרת חדרה שזאת הייתה כנראה

ה. זיידל:

התאבדות?

כך זה בויים לפני שחקרו. מצאו ילד מונח על הרצפה ללא רוח חיים ושמיכה קשורה לצווארו. שכניו לתא טוענים שהוא התאבד. כך זה התקבל, עד שהתחילו לברר מה וכיצד.

תח-ניצב קרתי:

פ. גז:

התחילו לחקור מניין השיג את השמיכה ואח"כ חמישה שכנים גם כן התחילו למסור סיפור סותר, תוך יום-יומיים התברר העניין.

תח-ניצב קרתי:

זה הסיפור הכללי. מעשה מגונה

לא היה פה. היה רק נסיון.

כאשר כל זה קרה בחא, ולפי מה ששמענו, התא נמצא סמוך ליומנאי וכל שעה התא נבדק, איך זה לא שמעו שמתרחש שם משהו?

היו"ר ח. גרוסמן:

העובדה היא, שאותו צעיר לא הרים קולו ולא צעק. לו היו

תח-ניצב קרתי:

צעקות, היו שומעים מה מתרחש שם.

השאלה הראשונה שרציתי לשאול, נשאלה ע"י היו"ר. ראשית כל,

א. ורדיגר:

קשה להאמין שהוא לא צעק בכלל. אתה ספרת שהייתה כאן רדיפה, שסויסה רדף בחוץ התא, ורצה לעשות משהו. האם ייתכן שהיומנאי לא היה במקום? אם הוא היה כל כך קרוב, אז הוא היה שומע משהו. אנחנו נמצאים הרבה פעמים בכלא זה או אחר ואנחנו רואים, שבאמת אם יש רשרוש קל, אז רצים לכאן או לכאן, כולם מתוחים.

זה לא בית סוהר.

י. בארי:

לא חשוב. תא מעצר של סוג אנשים כזה כמו סויסה, שמאחריו קופת

א. ורדיגר:

שרצים זה אותו דבר. רציתי לדעת האם הדבר הזה נבדק היטב? האם היומנאי היה במקום ומה עשו בכדי שבעתיד היומנאי או מי שעומד בחוץ ישימו לב למה שמתרחש בחא?

אני רוצה לשאול שאלה אחת שנוגעת

לחומרת העונש. בוודאי שאף אחד לא יאמר שעטיה ופומרנץ עשו מה שעשו בכוונה ואפילו לא ברשלנות. בוודאי הייתה לכך סיבה ויש להאמין להם. אני מדבר על פומרנץ, שלפי דעתי הוא האיש שפעל לא רק בניגוד להוראות, אלא הוא למעשה האשם כאן בכל המקרה הטרגי הזה. לי נודע המקרה מיד, מכיוון שדוק של הנער אדרי הוא נהגו של חה"כ כהנא והוא בא אלי וסיפר שהילד נהרג בתוך משטרת חדרה ואומרים שזאת התאבדות, והוא יודע שזאת לא התאבדות. באותו יום הייתי עסוק. פגשתי את חה"כ זיידל ושאלתי אותו אם שמע על המקרה ועודדתי אותו שיגיש את הנושא הזה כהצעה לסדר-יום. והוא באמת דיבר עם הנהג הזה.

אני חושב, שנזיפה כפי שאמרת

שזה נרשם ושבעה ימי קנס משכורת, זה לא מספיק. הכל נשאר על מקומו ואפילו לא מעבירים אותו למקום אחר. אני מבין שחקרו את הדבר והאמינו שהוא הצטער והודה. אבל, זה מקרה חמור מאד. אני חושב שכאן יש חקר, עם כל הכבוד למפקד המחוזי של המשטרה שבדק את הדבר הזה. אני חושב, במקרים כאלה, כמו שקרה במשטרת חדרה, והדבר קשור עם מקרה של רצח או מוות,

למען ישמעו וייראו, העונש היה צריך להיות שונה. זה בכלל לא משתווה עם חומרת המקרה הזה.

יש לי שלוש שאלות: 1. האם דו"ח של המשטרה ודו"ח של

ה. זיידל:

משרד הסעד תואמים?

אלה דו"חות שונים מזמנים שונים.

היו"ר ח. גרוסמן:

הסיפור ההתחלתי הוא גם כאן וגם שם. לכן רציתי לדעת,

ה. זיידל:

אם זה תואם, אז זה בסדר.

2. אני מצטרף לשאלתו של חה"כ ורדיגר. אולי היה מקום לעונש יותר מרחיע, או שיש כללים בנושא

הזה?

3. לא שמעתי הקבר, מדוע לא הודיעו להורים של אדרי שהוא נמצא בבית מעצר. לפי החוק חייבים להודיע,

ולא שמעתי אם הייתה חקירה בענין זה.

י. בארי:

מעבר לרשלנותם של אנשי המשטרה,

אין ספק שמבחינה אובייקטיבית

המצב שבו נמצא המנוח נובע מכך שאין מבנים נפרדים לא לעבריינים צעירים

ולא למי שהורשע בדין ואף לא לעצירים קטינים. אנחנו יודעים שקיים חוק

לגבי בתי סוהר לקטינים. הוועדה טפלה בכך, האריכה את התוקף, ובגילוי לב

ראוי לשבח את שר המשטרה, אשר התייצב לפני ועדת הכספים ובדיון על

התקציב הודיע מראש, כדי למנוע ספק, שגם בתקופה הבאה, הבעיה לא תבוא על

פתרונה, כי אין אפשרות להקים בתי מעצר ומאסר לקטינים. נשאלת השאלה,

האם מקרים כאלה, כפי שארעו בחדרה, מבלי שיסתיימו באסון, אינם קורים

חדשים לבקרים? ובשים לב לכך, שהבעיה החוקית לא תבוא על פתרונה מחמת

חוסר אמצעים, ושוב אנחנו עלולים לעמוד בפני מצב שבו תהיה חלוקה ואין

מורים כך, מה בדעתכם לעשות כדי למנוע במידת האפשר החהוות מצבים כאלה

בעתיד?

לו הייתה סתם תקלה של רשלנות

מ. גז:

והזנחה כלשהי - ניהא. אבל

כאשר יער בן 15 מת כתוצאה מזה, אני לא רואה את הפרופורציה הנכונה.

יכלו להשעות אותם או להוריד אותם בדרגתם. לא מצאו לנכון לעשות את זה,

כדי להרגיע את ההורים שיש מי שאחראי על הדבר הזה. זאת לא סתם תקלה

שאינן לה משמעות. היה דבר חמור ביותר. רשאי כל הורה, שהבן שלו נמצא

בבית מעצר בגלל עבירה כלשהי לדאוג כפל-כפליים.

אני חושבת, שבמקרה כזה, צריך

לפרסם עונש מכסימלי, על-מנת שיהיה לדוגמה לכל בתי המעצר האחרים ולא לה

שמשפלים בדבר. שלושה ימי עבודה, זה כלום. נזיפה - מה זאת נזיפה?!

יש אנשים שיש להם עור של פיל. הם לא מתרגשים מנזיפה. אני בתוך אם

וסבתא מתקוממת נגד הדבר הזה. איני יודעת אם צריך לעבור בשתיקה על

דבר כזה.

גם לי לא מובן מה הניע את

מ. ידיד:

אלה שטפלו בנושא, להקל בעונש.

אולי סיבת המחסור בשוטרים.

מוטב שיחסרו עוד שניים.

מ. גז:

מ. ידיד:

ייתכן שהמתסור בשוטרים הניע אותם לנהוג כך. מבל מקום, יתכן שלא היינו כל כך מתערבים בנושא של הענישה והיינו מסתפקים בכך, שהאחראים עשו מה שמוטל עליהם. כאן נראה, מה שנעשה זה חטא על פשע. לא מספיק שהיתה הזנחה בהתנהגות, אז המחל המשיך להיות גם בנושא הענישה. איני יודע אם נוכל היום לקבל הסבר מניח את הדעת איך וכיצד קרה שכך נהגו אלה שטפלו בנושא.

עכשו שמענו את חה"כ בארי והדבר מודע לנו היטב. אני רוצה להפנות את תשומת-לב לא רק של המשטרה אלא גם חברי הוועדה וחברי הכנסת - היום קראתי בעתון, שצעיר בגיל 16, לאחר 14 בריחות, לא היחה סבלנות לשופט לטפל בנושא הזה והוא מטיל עליו מאסר בפועל של 6 חדשים. השאלה שלי, לאיזה בית סוהר ילך הצעיר הזה?

תת-ניצב קרתי: לתל-מונד.

מ. ידיד:

אולי יגידו שאין מקומות? אני יודע, שיש מחסור במקומות ולכן שולחים נערים לבתי סוהר רגילים. השאלה היא, איך נוכל להתגבר על הנושא הזה, כדי למצוא מקומות לעבריינים צעירים? לזה צריך לתת את הדעת. אנחנו קוראים ושומעים מקרים מצביבים, ואני לא יודע איך נוכל להתגבר עליהם אם לא ניתן את הדעת לכך מראש.

היו"ר ח. גרוסמן:

כאשר אני רואה את החרשים של בית המעצר, אני מוכרחה להודות שקשה להאשים את השוטרים. כמה חברי ועדה אמרו, שהנזיפה זה לא עונש מרתיע בשביל מה שהם עשו. אבל, הייתי רוצה לחשוב, מה הייתי עושה אני במקומם.

מ. גז:

הייתי מתפטר.

היו"ר ח. גרוסמן:

זאת פרנסה שלהם. מצד אחד, נמצא חברו וייצמן שהוא אליס והוא מאיים להתנקם בו. מצד שני, יש תא של מבוגרים שהם יכולים להיות חסות. כל אחד יכול לחשוב: אני אכניס את הצעיר בין המבוגרים, הם יגנו עליו, במיוחד לאור העובדה שתא הצעירים הוא לא תא נפרד, זה תא בתוך התא הכללי.

תת-ניצב קרתי:

הוא תא בנוי.

ה. זיידל:

אי-אפשר לעבור מחדר לחדר.

היו"ר ח. גרוסמן:

אבל רואים אותם. זה לא נפרד, זה קומניקציה, זה חשיש. כאשר אני רואה את זה, איני יודעת מה אנחנו נטפלים לשוטרים שהם עובדים בתנאים בלתי נסבלים. אנחנו נעשה שגיאה אם נטיל את האשמה רק על שני השוטרים האלה. הענין הבסיסי הוא שאין תאים נפרדים.

א. ורדיגר:

מדוע פוטרנו לא הכניס אותנו לתא המעצר הקטן, אלא הכניס

בין רוצחים?

היו"ר ח. גרוסמן:

מפני שחברו איים עליו. היחה סברה לפחד, מכיוון שאדרי מסר על וייצמן כל מה שהוא חשב. כאשר יש תא נפרד, הוא צריך להיות תא נפרד, ולא תא בתוך תא, עם שירותים משותפים כאשר למבוגרים יש תנועה חופשית בתוך התא המשותף לתא של הקטינים. מבחינה זאת, המשטרה לא יכולה לבצע את הענין של בתי מעצר נפרדים. אבל, אני מטילה ספק, אם במקרה זה הוחזקו הקטינים בנפרד גם לו שניהם היו בתא הקטן, האם אפשר לקרוא לזה אמצעה נפרדת? אני חושבת שזאת צריכה להיות הנקודה העיקרית כמסקנות שלנו.

היו"ר ח. גרוסמן: צריך לבדוק מדוע מקרה כזה מגיע למשטרה. אני משערת שבעיות מסוג זה יש בכל מוסד לקטינים בני 15-16 והם חד-מיניים, וזה נוער שהוא נשפט, בוודאי שהם צריכים טיפול מיוחד.

בדו"ח משרד הסעד כתוב: "הרכז החינוכי העביר את פרטי המקרה לטיפול והתייעץ אתי. החלטתי שהנער הנחקף ביחד עם שני התוקפים יגיש תלונה למשטרה. באותו יום בשעה 4 נשלחו הנערים בלווי המדריך, רפאל בר-ששת, למשטרת חדרה, שם נמסר למדריך ע"י חוקר הנוער ששני הנערים התוקפים ישארו במעצר ואילו המדריך והנער הנחקף חזרו בשעה 6 למעון. למחרתו ביום רביעי, 22.1.75, בסביבות השעה 2 אחה"צ הופיע במעון מפקד תחנת המשטרה, רב פקד מלך, והודיע לי שהנער ציון אדרי חלה את עצמו למוות בחדר המעצר וביקש ממני אישור רשמי על גילו ומסרתי את אישור מרשם התושבים. לאחר מכן נסעתי לתחנת המשטרה ודאגתי: א. להעברת הנער הנחקף בנימין עמר למעון מצפה-ים. ב. להעברת הנער התוקף יוסף וייצמן למעון גילעם. ג. לצורה נאותה של מסירת ההודעה להורי הנפטר ומניעת פרסום בעתון וברדיו לפני מסירת ההודעה להורים. ההעברות נעשו באישור הממונה על המעונות מתוך החשש לשלומם של הנערים. בקשר ליוסף וייצמן, קבלתי מכתב מהנערים במעון המבקשים לא להחזירו למעון (העתק המכתב מצורף).

לאחר שקראתי את דו"ח החקירה במשטרה, נראה לי כי במקרה החקירה היה ציון המסיבי ואילו האקטיבי היה יוסף וייצמן. במעון עצמו לא היה ידוע לי על מקרים חורגים של התנהגות מינית של הנער עד המקרה.

נשאלת השאלה, מדוע צריך היה

להביא את אדרי למשטרה?

במקרה הקונקרטי הוא היה שותף לעבירה.

תת-ניצב קרתי:

איפה נמצא וייצמן?

ה. זיידל:

הוא נמצא בגילעם. הוא נדון על המעשה לחקופה של 18 חודש

מר הורוביץ:

ונמצא היום בגילעם.

לפי הסיפור של עמר, אדרי החזיק בו ועזר לוייצמן להתגבר

תת-ניצב קרתי:

על התנגדותו. לכן הביאו את שניהם.

אני ממשיכה לקרוא בדו"ח משרד הסעד: "פנייתי למשטרה היתה

היו"ר ח. גרוסמן:

מאחר והמקרה קרה כבר בפעם השניה ומאחר ואין לי כלים לטיפול במקרים כאלה וכן כדי להרחיב את הנער בעצמו ואת הנערים האחרים במוסד. לא השתמשנו בתרופות להרגעתו של הנער. עד המקרה הראשון גרו וייצמן ועמר בחדר אחד. לאחר המקרה הופרדו. היו בעבר מקרים שהגשנו תלונות למשטרה. אני מנהל המעון שנה שלישיית ולי זכורים שני מקרים של אונס או נסיון לאונס שהוגשו תלונות למשטרה. היו גם מקרים נוספים, כמו בבריחות, בפריצות לבתי מדריכים שגם בהם הוגשו תלונות למשטרה. לי לא ידוע על הוראות קבע מתי יש להתלונן במשטרה. הדבר נחון לשיקול מנהל המוסד בהתאם לענין. ציון אדרי לא היה לפני כן במעון אחר. היה בהסתכלות במצפה-ים מ-4.7.74 לפני מתן צו המעון."

הנקודה העיקרית שבכל הפרשה הזאת

היא בתי המעצר. נקודה שניה, כשירותו של מעון להתמודד עם בעיות כאלה והאם יש הנחיות מתי פונים למשטרה.

האם יש עוד הערות?

מר הורוביץ:

אני רוצה להוסיף לגבי ההנחיות מחי לפנות למשטרה. זאת שאלה עדינה מאד. מנהל המעון צריך, מצד אחד להיות מסוגל להתמודד עם מצבים חינוכיים שמחבלים כתוצאה מפעילות א-סוציאלית ואנטי-סוציאלית של נערים בתוך מעון; ומצד שני, יש לו אחריות לגבי אוהם הנערים שנמצאים בפקוחו ולגבי הגנה לעובדים ורכושם, וישנם מצבים כמו המצב הזה, שבו נער שנחון לפיקוחו, בשתי הזדמנויות הוא קרבן של נסיון למעשה מגונה, לא מתוך הסכמה אלא מתוך אלימות והוא לא הצליח להתגבר על הבעיות ע"פ אמצעים חינוכיים, שכוללים שיחות קבוצתיות עם הנערים, הפדגוגיה פיוזית מבחינת מקום הפגורים. כאשר הוא לא מצליח בזה, אני סבור שאחריותו לגבי שלומו של הקטין מחייבת אותו במקרה כזה לבקש את עזרת המשטרה.

מצבים דומים ישנם לעתים קרובות,

כאשר קטין אחד משתמש לגבי קטין אחר באלימות, לוקח סכין ודוקר אותו ופוצע פציעה קשה. במקרה כזה, לדעתי, חייב מנהל המעון להודיע על המקרה הזה למשטרה ולא לראות בזה פעולה חינוכית גרידא. זה בהתחשב עם התוצאות האפשריות של הנזק שעלול להגרם לנחקף, לעתים הנזק קשה.

זאת דעתך אתה אומר. תיקבע איך נורמה?

י. בארי:מר הורוביץ:

אני סבור שהעניין עדין. אני חייב לחת את מלוא התמיכה לשיקול הנכון של מי שאחראי על אותו מוסד באותו רגע, וכל הנחיה נוקשה, אני חושב, שהיא עשויה לחבל בשיקול דעת נבון של מנהל המעון. כמובן, שלאחר מעשה חייב המנהל לעמוד בפני כל בירור לגבי סבירות התנהגותו, אבל לא הייתי חושב שצריך לקבוע רישום של מעשים שמחייבים הודעה ורישום מעשים שלא מחייבים הודעה.

מה כשירותו של מנהל המוסד הנזכר?

היו"ר ח. גרוסמן:

הוא מחנך ויש לו נסיון בחינוך מיוחד.

מר הורוביץ:

נחבקשתי לומר לגבי הרכב הצוות. הרכז החינוכי, מורה לא מוסמך שלב א. (כל זה במערכת החינוך של משרד החינוך) ארבעה מורים, מהם שלושה מורים מוסמכים ואחד לא מוסמך. שמונה מדריכים חינוכיים, מהם שבעה בוגרי המדרשה למדריכים של משרד החינוך והסעד, אחד בלתי מוסמך. ארבעה מן המדריכים, אחד המורים ומנהל המוסד גרים במקום.

אולי אני אמסור עוד פרטים

על שני הנערים. נשאלתי כאילו שני הנערים שנמצאים במסגרת חינוך רגילה יצאו דופן, לא היה צריך להתייחס אליהם כפי שמתייחסים. אולי אומר כמה דברים על אדרי. קיבל צו מעון לשנתיים ב-14.11.74 ע"י חוקר בית המשפט לנוער בעפולה. ההסטוריה הידועה לנו מתחילה בזה שהוא אובחן במאי 1970 כאשר הוא היה בן 10½ כילד מופרע, קשה. שולטים בו התפרצויות זעם, התנהגות א-סוציאלית, לא יכול להשאר בבית. באפריל 1971 נבדק בדיקה פסיכטרית במח' ילדים כגם-ציונה, נקבע: אין מחלת נפש, הוא צריך להמציא במוסד חינוכי.

מה המצב בבית?

מ. ג.:

האב אליהם, שתיין. ב-1971 היה משפט ראשון, הומלץ להשאירו בבית בגלל התנגדות המשפחה, בית המשפט לנוער החליט להשאירו בביתו.

מר הורוביץ:

ה. זיידל:

מדוע הוא הועמד למשפט?

מר הרוביץ:

בגלל גרימת נזק לרכוש.

ב-1972 היתה עבירה, בית המשפט

אומר: כדאי לנסות להשאיר אותו. הרופאים ממליצים על טיפול תרופתי, האב אינו מאפשר לתת אותו. בית-המשפט לנוער מחליט להשאירו במשפחתו, קצין מבחן מטפל בו. במרס 1973 עוד שלוש עבירות, בית-המשפט לנוער מחליט להשאירו בבית-הספר. במאי 1973 תלונות מבית-הספר לקצין המבחן, נשלח למעון כאשר ביוני 1973 עובר עוד עבירה ונשלח למצפה ים להסתכלות. משם בורח, אח"כ ניתן צו ע"י בית המשפט לנוער על אחזקתו בהסתכלות. ביולי 1974 פוצע אדם ע"י דקירת סכין, בית המשפט לנוער מחליט לשלחו להסתכלות פסיכיאטרית, שם לא מתקבל, מגיע למצפה ים, חשש למחלת נפש. ב-1974 הוחלט להעבירו למעון נווה חורש. בנובמבר 1974 עבירה חדשה הוצא צו מעון לשנתיים.

הנער השני הוא וייצמן. לפני

שהגיע לנווה חורש היה נסיון קצר בשנת 1973 להכניסו למשפחה אומנת.

היו"ר ח. גרוסמן:

איך המשפחה שלו?

מר הרוביץ:

האב פועל בניין, אדם אליים.

האם תוארה כאשה מוגבלת

וחסרת-אונים. מתאוננת ודוחה את הבן. מעוניינת שישאר בבית יעזור לאחים הקטנים. לפני שהוא הגיע לנווה חורש היה במשפחה אומנת אח"כ היה שבוע ימים במוסד חל-לטווינסקי, ברח משם. באוקטובר 1973 היה בהסתכלות במצפה ים. באפריל 1974 נעשה נסיון להשאירו בבית פלוס עבודה. כל הנסיונות נכשלו עד שהגיע ב-10 ליולי לנווה חורש. הוא מתואר בכל המוסדות כנער שהתנהגותו מוזרה ביותר, מרבה לשקר, קשה ליצור קשר. בנווה חורש היו בריחות רבות, השתמש באלים נגד קטנים ממנו, התנהגות מוזרה כתוצאה מהשתמשות בסמים, מצבי רוח מתחלפים, מתעניין במדע.

אני מקווה שתוך זמן קצר אוכל

להביא תמונה סטטיסטית לגבי צילום של המצב. התמונה אינה מעודדת, היות ונוהגים היום לשלוח נערים למעונות מסוג זה רק כאמצעי אחרון, אז מטבע הדברים שמגיעה לשם האוכלוסיה הקשה ביותר. רק אחרי הרבה כשלונות (במרכאות) אחוז ההצלחה הוא קטן. אחוז ההצלחה הוא פונקציה של אותם נערים ששולחים לאותם מעונות. אבל, בלי ספק שישנם נערים שמצליחים. יש כאלה, שאני אישית מכיר אותם ואני פוגש אותם בתפקידים מכובדים מאד. יש קצין בצבא, נהג מונית ועוד. אני חושב, עם זה שהאחוז קטן, המאמץ שאנחנו משקיעים הוא כדאי וחייבים להשקיע אותו, חייבים לדאוג שהאחוז יהיה יותר גדול. ברגע שיהיו יותר משאבים ברשותנו לפתח תכניות טובות יותר מבחינת הכשרה מקצועית, טיפול, שירותים בתוך המעונות, שירותים פסיכיאטריים - האחוז עשוי לגדול.

מ. יריד:

באיזו מידה יש קשר בין מטפלים

ושופטי נוער? כאשר הנער היה

בגיל 10½ ובית-המשפט צווה להוציאו מהבית, האם כל הגורמים נמצאים בקשר עם שופטי הנוער?

מר הרוביץ:

שופט הנוער מקבל תזכיר, ואני

חושב, ברטרנספקציה נראה, מתוך

הכשלונות, כאילו שופט הנוער החליט החלטות לא נכונות. באותו רגע שהוא מוצא אלטרנטיבה להוציא ילד מבית הוריו נגד רצונו של הילד והוריו ומחליט לעשות נסיון, אולי הוא לא עשה את הדבר הנכון, אפילו אם אנחנו אומרים שברטרנספקציה היה צריך להחליט אחרת.

מ. גז:

מה מצב משפחתו של וייצמן?

מר הורוביץ:

האב אליס, חסר יציבות נפשית.
קשריו עם הילדים רופפים.
ואלימים. האם תוארה כאשה מוגבלת וחסרת-אונים.

היו"ר ח. גרוסמן:

לפי החוק מה זה שופט נוער?
זהו שופט שאינו שופט רק
לפי המקרה, אלא בודק גם את הרקע. הוא צריך לקבל תזכיר של קצין
המבחן. בלי זה הוא לא ניגש למשפט. זה ההבדל בין שופט רגיל לשופט
נוער. מדוע קבעו שופטי נוער? כי ילד בגיל 10 אי-אפשר לשפוט אותו בלי
לדעת את הרקע שלו. לכן, זה לא כך ששופט הנוער לא יודע ואין קשר.
יש קשר בין קצין המבחן ושופט הנוער.

אני זוכרת, לפני כמה שנים
סיירנו בכמה מוסדות וראינו מוסדות שעושים רושם טוב. יש כנראה מעונות
פחות טובים. אחד המקרים המוזעזעים היה גילעם, שהוא נסגר ועכשו הוא
נפחח מחדש.

אני חושבת שפחות או יותר

מיצינו את הנושא.

ה. זיידל:

שאלתי מדוע לא הודיעו להורים.

תח-ניצב קרתי:

שאלה שחזרה כמה פעמים, ענין
הפרופורציה בין מעשה השוטרים
לעונש שקבלו - קשה להתייחס בשוויון נפש לאור התוצאות הסרגיות של
המעשה. אבל, נדמה לי, שאסור ללכת לקיצוניות השניה ולתלות את הקולר
במעשיו של השוטר. כל הסיבות היו כאלה שלא היה מקום להנחה שדבר כזה
יקרה. נכון שהשוטר עבר על פקודות הקבע, על הוראות, על איסור
מפורש בחוק. אבל, אי-אפשר להעניש על שותפות ברצח.

איפה הדיסיפלינה הפנימית?

מ. גז:

השאלה אם זה עונש!?

א. ורדיגר:תח-ניצב קרתי:

זאת מערכת העונשים שישנה
במשטרה. אינדיקציה של
מפקח מחוז זאת אינדיקציה חמורה מאד. מחוך שיפוט של מפקח מחוז,
מכסימום זה 14 יום ימי משכורת, בשביל שוטר, פה מדובר על רב-שוטר,
הרשעת נזיפה, זאת הערה שלילית שנרשמת בכרטיס השירות ועלולה להפריע
בקדומו בעתיד במשטרה. נזיפה והורדת משכורת, אלה עונשים המקובלים
במשטרה ואפילו אם נמצאה רשלנות וחוסר עירנות מספיקה. העונש,
בפרופורציה משטרית, נחשב כעונש משמעותי. יכול להיות שמישהו אחר
היה חושב אחרת ומחמיר בעונש. אני לא הייתי מציע לבטל לגמרי את
משמעות העונשים שניתנו.

מה היה קורה אילו היו מכניסים

א. ורדיגר:

את הילד לתא הנוער וחברו

היה הורג אותו. בוודאי לא היו מאשימים את השוטר?

תח-ניצב קרתי:

אולי כן, אם היה מסתבר
שוייצמן איים עליו וויצמן
ידוע כאלים, ובכל זאת הכניסו אתם יחד ללא אנשים נוספים.

מה הוא היה צריך לעשות

א. ורדיגר:

במקרה כזה?

חח-ניצב קרתי:

אני במקומו לא הייתי מכניס אותו לחדרה. יש לחנה בפרדס-חנה, יש ביגור. אמנם נסיעה של כמה קילומטרים ברכב, בזכוז זמן. אבל זה היה שיקול והשיקול שלו היה שונה. יכולים לטעון שהיתה דרך יותר טובה, אולי אפשר להחזיק אותו במשרד החקירות עד שיבוא המדריך בחזרה. אני חושב שנעשה לשוטרים עוול, מפני שהיום אנחנו חכמים לאחר ~~העשה~~. אם נבטח להכנס לעורם נראה, שתחנה קטנה יחסית עם חנאים מוגבלים עם לחץ עבודה ועומס תלונות, אז השיקול היה מוטעה, אולי לא שקל מספיק. אבל, אי-אפשר לומר שפה היה זדון, רשעות או חוסר השומת-לב. הוא פעל בחנאים קשים מאד, בלחץ עבודה שוטף, לא יכול היה ולא ראה את הנולד, כי מעשים מגובים בביח מעצר, לא הייתי אומר שקורים יום יום, אבל הם קורים. קורים במעונות, במוסדות רגילים וקורים גם בבתי-ספר. זה קורה מפני שאלה מוסדות חד-מיניים.

המקרה הזה נחקר בצורה יסודית,

ואיש מעובדי התחנה לא שמע כל שיחה ושום אינדיקציה של מאבק. שומעים קולות של אנשים, לא יושבים בשקט. אבל, שום אינדיקציה שהיתה צריכה לעורר אותם לחשוב שמהו לא כשורה מתרחש שם. האפשרות שמא היו צעקות, לא תופסת במקרה הזה. כל האנשים, כולל העצירים, כולל וייצמן, הכחישו שהיה מאבק אליים, קטטה או קריאות לעזרה. אין לי הסבר מדוע הוא לא צעק.

לפי התאורים של העדים, סוויסה

לא תאר מה יקרה. השוטר אמר: אני הייתי בטוח שעם המבוגרים הוא יהיה יותר בטוח מאשר לסגור אותו עם וייצמן שהוא אליים.

לשאלתו של חה"כ זיידל - מאחר

שהייתם הובא ע"י מנהל המוסד, הוא חוסה במעון - ההוראה להודיע להורים מכוונת במקרים שילד נמצא בבית הוריו. פה ראינו את המוסד כמקום מגוריו הקבוע ולמוסד נמסרה הודעה מיידית.

ותפקידו של המוסד לא היה להודיע להורים?

ה. זיידל:

כתוב פה, שהוא עשה את כל המעשים בכדי להודיע בצורה נאותה להורים ולפני פרסום הדבר ברדיו ובעתונים.

היו"ר ח. גרוסמן:

לפי התקנות, צריך למסור הודעה להורים כאשר נער נמצא במעצר.

אומרת המשטרה, שהיא חשבה שבית הוריו זה המוסד. אם כן, תפקידו של מנהל המוסד להודיעו להוריו.

ה. זיידל:

הוא עשה כך.

חח-ניצב קרתי:

הוא לא הודיע, ההורים לא ידעו.

ה. זיידל:

העניין פה, שהם הביאו אותם רק ללחקירה והם נשארו ללילה שלא לצורך בגלל שהשוטר לא התפנה ולא גמר את כל העדויות.

היו"ר ח. גרוסמן:

לא שמעתי אילו הנחיות הוציאה המשטרה לגבי העתיד ובעיקר לגבי

י. קרפ:

הקונפליקט בנחונים הקיימים.

הקונפליקט הזה לא קיים.

חח-ניצב קרתי:

ההוראות הקיימות הן חד-משמעיות.

אסור להכניס קטינים בתאר מעצר עם מבוגרים. פה היתה הוראה מנוגדת. היום הורינו לכל מפקדי התחנות לחזור ולשנן את ההוראה, לא לעשות את המקרה הזה.

אתה חושב שזה תא נפרד?

היו"ר ח. גרוסמן:

רוכ האז המעצר בנויים באותה מתכונת. אני לא יכול להוציא

חח-ניצב קרתי:

גזירה שהשוטרים לא יכולים לעמוד בה.

מה יהיה להבא מבחינת התנאים הפיזיים?

י. בארי:

מקרה כזה לא קרה בעבר. זה מקרה אחד ויחיד.

חח-ניצב קרתי:

לא בכל מקרה זה נגמר ברצח.

היו"ר ח. גרוסמן:

בגלל המעשה שהכניסו מבוגרים עם צעירים, נשפטו שוטרים. וכל מה שקשור עם מגבלות של תנאים פיזיים, לזה אין תקנה.

חח-ניצב קרתי:

אפשר לשפץ את בתי המעצר הקיימים.

היו"ר ח. גרוסמן:

שינויי מבנה, זה דבר לא פשוט.

א. ורדיגר:

לא דרוש לזה הרבה כסף.

פ. גז:

אם תכפילי את זה ל-90 בתי מעצר, זה הרבה כסף.

חח-ניצב קרתי:

אם אתה אומר 90, במשך עשר שנים

היו"ר ח. גרוסמן:

כולם ישופצו.

אני חושבת שאנחנו יכולים לנסח תוך התחשבות גם המשטרה וגם איני חושבת שבמסקנות צריך להכנס

מסקנות. נאמר מה שאנחנו חושבים, כמובן משרד הוסעד לא הסתירו בפנינו שום דבר. לפרטי פרטים של המקרה.

אני מציעה להטיל על חה"כ זיידל

את התפקיד להכין לנו את המסקנות.

כעזרה תקח את חה"כ קשת.

י. בארי:

אני מציעה, שהיו"ר, חה"כ קשת

ה. זיידל:

ואני נכין את המסקנות.

בסדר.

היו"ר ח. גרוסמן:

חודה רבה. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.45